

Наталія ГУРАЛЬЧУК
студентка 3 курсу ІФЖ

О. В. КОРЖОВСЬКА,
старший викладач

СПЕЦИФІКА МОТИВУ СМЕРТІ У НОВЕЛІ Е. А. ПО «МАСКА ЧЕРВОНОЇ СМЕРТІ»

Статтю присвячено дослідженню новели «Маска червоної смерті» Едгара Алана По. Через визначення понять «новела», «мотив», «метажанр», «фатум» зацентовано увагу на важливості використання автором образів, які підсилюють смислове та емоційне навантаження твору.

У літературній спадщині Едгара Алана По важливе місце займав новелістичний жанр, неперевершеним майстром якого він був. Письменник першим в історії американської літератури намагався теоретично осмислити «коротке оповідання» як самостійний жанр. Він висловив власну теорію новелістичної композиції та стверджував, що автора-новеліста повинен відрізняти бездоганий літературний смак, оригінальність літературної манери, правдивість ситуацій.

В основу загальновідомої новели «Маска червоної смерті» покладено боккачівське сусідство: чума (смерть, могила) – свято (веселощі, сміх, вино, еротика). Але у новелі це сусідство стає контрастом, що створює трагічну, аж ніяк не бокачівську атмосферу. У Боккаччо осяжним є ціле, що йде вперед і з урочистого життя знімає контрасти. В Е. По домінанта всього способу перенесена на смерть. Те ж саме ми бачимо і в новелі «Цар-чума» (п'яні матроси бенкетують в зачумленому кварталі портового міста), хоча тут вино і п'яне буйство здорового тіла в сюжеті (але тільки в сюжеті) здобувають перемогу над чумою і примарами смерті [1].

У новелі «Маска червоної смерті» діє мотив середньовічного карнавалу, так званий «пир во время чумы». Мотив карнавалу поєднаний із матеріальним світовідчуттям. У середні віки вони не лише співіснували і взаємодіяли, але й затято боролися між собою за душу людини, про що свідчить важливий середньовічний метажанр – «танок смерті». «Танок» використовував образ сакрального бенкету; але це були, якщо скористатися терміном Фрейда-Бахтіна, «амбівалентні» веселощі. Це була «пряжа життя і смерті», але не їхній карнавальний взаємообмін, а все ж таки рух у певний бік. «Танок» зображав шлях людини від гріхопадіння через загибель до вічного відродження. Карнавал тут латентно був підкорений цілям містерії. Смерть виступала як викривач, але для того, щоб дискредитувати не всю реальність, а пороки в ній і вказати шлях до вічності. Недаремно на світанку Відродження Дж. Боккаччо як автор «Декамерона» обрав для утвердження нового гуманістичного світогляду саме мотив «танку

© Гуральчук Н.

смерті» [4].

Центральний мотив смерті співвідноситься із мотивом химерності, який навіюють сім різнокольорових кімнат, мотивом карнавалу, образ годинника породжує мотив фатуму, що уособлюється у інфікованому диханні, яке несе смерть. Як зазначалось, мотив химерності виступає через образ семи кімнат навіяний кольорами. Кольори відіграють значну роль і найголовнішим виступає багряно-червоний колір, що є уособлення смерті. І тут, варто зазначити, що за допомогою різнокольорових кімнат, карнавалу і годинника автор зображує процес протікання чуми. Лабіринтове зображення кімнат, помножене на вальсування тисячі гостей вздовж «вигинів будівлі», створює ефект запаморочення. Цей ефект посилюється колірним рішенням кімнат та їх освітленню: завдяки світлу, що проникає крізь кольорове скло, виникає «безліч строкатих і фантастичних» відблисків. Кружляння, наприклад, над безоднею, у вирі в новелах Е. По незмінно супроводжується фізичним відчуттям дурноти. Не дивно, що веселощі в абатстві Просперо буквально йдуть обертом, затаючи, як вир. Танцюючі підкорюються нав'язаному їм ззовні ритму годинникового механізму. Між роботою годин і життям героїв виникає близькість, яка підкреслюється зовнішньою схожістю. Придворні синхронно імітують рух годинникової стрілки, проводячи рукою по лобі (роблячи часове півколо). Перебуваючи в повній залежності від ходу годинника, вони нагадують механічні фігурки, подібно жителям Школькофремена (оповідання «Чорт на дзвіниці»). Часовий ритм, організований як рухи героїв, має фізіологічний аналог: уповільнення і прискорення пульсу. Ритм годин у «Маска Червоної Смерті» нагадує серцебиття. В оповіданні йдеться про гарячкове биття «серця» життя в кімнатах абатства. Сам вибір слова «гарячковий» натякає не тільки на прискорений ритм, але і на хворобливу прискореність. «Пульс, який то сповільнюється, стаючи тінню, можливістю пульсу, то сказано прискорюється, слідуючи кипінню внутрішньої гарячки – це пульс хворого чумою», – як його опише через століття А. Арто.

Биття годинника – «ясний, гучний, глибокий і надзвичайно музичний» [5, с. 194] – не випадково виходить з мідних легенів ебенового годинника. Легені – осередок дихання і життя. При туберкульозі або чумі, легені, – це основний уражений орган. Звук ебенового годинника нагадує про хвороби, що вражає легені і переданої через дихання. Мотив інфікованого, несучого смерть дихання ми зустрічаємо й в іншій новелі Е. По «Сфінкс». Годинник не випадково розташований в сьомій кімнаті, на інтер'єр якої спроектовані візуальні знаки-симптоми хвороби [6]. Егоїстичний і безжалісний, полишивши народ помирати, принц ховається в монастирі та виступає в образі зла, мучителя. Естетизація смерті займає головне місце у новелі «Маска Червоної смерті», що доводить жорстокість фатуму. Люди намагаються втекти від чуми, запобігти смерті, влаштовуючи бенкет у розкішному палаці. Під час середньовічної європейської чуми подібні бенкети, насправді, рятували через перенасичення організму алкоголем. Але не так у По. В нього люди мруть, мруть масово, і письменник, деталізуючи,

вимальовує жахливі картини.

Основа естетики творчості Е. По – глибоке і специфічне сприйняття смерті. Смерть – зловісна фігура, постійно стоїть за плечем поета, символ не тільки кінця життя, але і страждань і болю. Категорія жахливого у новеліста нерозривно пов'язана з цим особливим, особистісним сприйняттям смерті. Жахливе в Е. По – не потойбічний жах, а внутрішній світ людини, біль душі і страждання від дисгармонії та спустошеності.

Н. Гуральчук. Специфика мотива в новелле Э. А. По «Маска красной смерти».

Статья посвящена творчеству Эдгара Аллана По, особенно его новелле «Маска красной смерти». Через определение понятий «новелла», «мотив», «метажанр», «рок» отмечено важность использования автором различных образов, которые усиливают смысловую и эмоциональную нагрузку произведения.

N. Guralchuk. Specific features of reason in the short story of E. A. Poe «Mask of red death».

The article is devoted to the art by Edgar Allan Poe, especially his short story «The Masque of the Red Death». Throw the definition of «novel», «motif», «metagenre», «weird» it comments on the importance of using different author's images that enhance the meaning and emotional burden of the work.

Список використаної літератури:

1. Бахтін М. Питання літератури та естетики. – К. : Художня література, 1975. – 504 с.
2. Давиденко Г., Чайка О. Детективна література. Едгар По. Артур Конан-Дойль // Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX ст. – К. : Центр учбової літератури, 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zarlit.com/info/history_XIX_XX/8.html
3. По Е. Чорний кіт : Оповідання / Пер. з англ.; передм. та комент. К. Шахова. – К. : Дніпро, 2001. – 368 с.
4. По. Э. Основные мотивы литературного творчества : [Электронный ресурс] – Режим доступу : http://artforum.by/blog/writers_vision/28.html
5. Уракова А. Пустота под маской: антропологический аспект рассказа Э. А. По «Маска Красной Смерти» // Культурология. – 2010. – № 5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.nrgumis.ru/articles/archives/full_art.php?aid=173&bin_rubrik_pl_articles=316
6. Шалагінов Б. Карнавал і містерія: Роздуми про історичні долі двох метаформ європейського мистецтва : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vsesvitjournal.com/index.php?option=com_content&task=view&id=866&Itemid=41